

19. 04. 2005.

UNIŠTENJE TERAZIJSKE TERASE

U listu "Glas" od subote 16. aprila 2005. objavljen je tekst mr Velimira Ćerimovića, predsednika profesionalne agencije UPA, o problemima uništavanja starih parkova u Beogradu i Srbiji, sa posebnim osvrtom na Terazijisku terasu u Beogradu.

Aktuelni ciklus "investitorskog urbanizma" donosi novu nevolju ambijentalnom okruženju hotela "Moskve"

U jednoj od posleratnih rekonstrukcija ulice Terazije, uništen je ceo secesijski kompleks parkovno-graditeljskih struktura, koje su sa Hotelom Moskva, činili jednu prepoznatljivu kulturno-istorijsku, graditeljsko-urbanu i stilsko-ambijentalnu celinu. Njeni prostorno-urbani gabariti protezali su se od ulice Terazije sa istočne strane Hotela Moskva do ulice Narodnog fronta sa zapadne strane i Prizrenske ulice sa severne strane Hotela. Njegovu prostorno-urbanu u stilsko-ambijentalnu celinu, činile su arhitektonske i parkovno-graditeljske strukture.

Prema sačuvanim starim fotografijama, **osnovnu strukturu ovog secesijskog kompleksa** s početka 20. veka, **artikulisala je secesijska arhitektonsko-graditeljska dominantna Hotela Moskva i parkovno-graditeljska dominantna vrednog ornamentalnog partera** u sklopu secesijskog skvernog triptiha sa rondelom, fontanom, česmom i katafalkom kralju Petru I Karađorđeviću, kao centralnim sadržajem sa istočne strane i Park terazijska terasa sa zapadne strane Hotela Moskva. Već do 1911. g., njihove ambijentalne i spomeničke vrednosti, artikulisali su prepoznatljivi elementi nove graditeljsko-parkovne umetnosti i oblikovanja u duhu secesije i jugend-stila. Oni su, u posleratno soc-realističko vreme, kao i Dvorska bašta (danas Pionirski park), verovatno shvatani, kao ostaci nekakvog nepoželjnog buržoaskog graditeljskog identiteta i prošlosti Beograda, koji kao takvi, verovatno iz ideoloških razloga, nisu se uklapali u tadašnje ideološko-centralističke posleratne koncepcije i vizije planiranja i uređenja Beograda, kao tadašnje svejugoslovenske i socijalističke prestolnice.

U jednoj od najvećih rušilačkih faza, nakon bombardovanja Beograda, u drugoj polovini 20. veka, **uništen je nasleđeni secesijski skvorni triptih sa ornamentalnim parterom i drugim spomeničkim vrednostima pred Hotelom Moskva na Terazijama.** Dakle, ostao je samo Park terazijska terasa, koji je uz sve, u ovoj visoko-urbanizovanoj strukturi starog Beograda, za građane, predstavljao metaforu i paradigmu Edenskog vrta, a kao resursna struktura održivog razvoja, imao je i važan eko-biološki značaj. Nakon te rušilačke faze, zbog nemara i destruktivnog odnosa prema nasleđenim parkovno-stilskim vrednostima nasleđene graditeljsko-urbane kulture Beograda, u ovom viševekovnom srpskom prestolnom sedištu, na volšeban način, više decenija, degradirana i obezvređivana su nasleđena stilska obeležja i spomenička svojstva Parka terazijska terasa.

Novi ciklus tzv. investitorskog urbanizma krajem 20. i početkom 21. veka, donosi novu nevolju neposrednom ambijentalnom okruženju Hotela Moskva i Parku terazijska terasa. On je zanemario sve dotadašnje konkurse, koji su uvažavali i sagledavali Terazijisku terasu kao širu topografsko-graditeljsku celinu sa nasleđenim i novim parkovno-pejzažnim i graditeljsko-urbanim strukturama, koje su artikulisale nasleđene ambijentalne vrednosti i afirmisale postojeće i nove vizure prema Savskom amfiteatru. Takvom agresijom raznih lobija i administrativnom tehnikom, legalizuje se, a od februara 2005. g., nakon soc-realističke rušilačke

---

ujdurme u drugoj polovini 20. veka, na samom početku 21. veka, na delu je nastavak rušilačke ujdurme, ali sada pod uticajem novo-komponovanog i agresivnog investitorsko-urbanističkog lobija. Na taj način, **Park terazijska terasa ponovo, kao jedino preostali objekat nekadašnje parkovno-graditeljske secesijske celine sa Hotelom Moskva s početka 20. veka, takvim pristupom i usvojenim Regulacionim planom iz 1998. g., doživljava sudbinu potpunog uništenja njegovih parkovno-pejzažnih, stilsko-ambijentalnih, graditeljsko-urbanih i spomeničkih vrednosti.**

Premda ovaj istorijski Park, ima gotovo jednovjekovni kultuno-istorijski, prostorno-urbani i parkovno-graditeljski kontinuitet u ambijentalno vrednoj urbanoj jezgri starog Beograda, on se kao i vredni ornamentalni secesijski parter sa rondelom, fontanom, česmom i katafalkom kralju Petru I Karađorđeviću u drugoj polovini 20. veka, našao prvo na udaru snažne režimske ideološko-centralističke moći, a danas na udaru novo-komponovanog urbanističkog lobija i njegove moći. **Takvom odnosu prema objektima kulturno-parkovnog nasleđa kod Hotela Moskva, kao i drugim objektima parkovno-istorijske i graditeljsko-urbane baštine Beograda, verovatno je doprinelo marginalizovanje spomeničkih vrednosti nasleđenih objekata kulturno-parkovnog nasleđa Beograda**, bilo zbog manjkave zakonske regulative u Srbiji, bilo zbog nedovoljno rezolutnog stava nadležne službe za zaštitu graditeljskog nasleđa Beograda, bilo zbog svesne ili nesvesne negacije međunarodnih institucija UNESCO, ICOMOS-IFLA, EFLA i dr., zatim tačke 7. iz Konzervatorske atinske povelje iz Atine 1931. g. i drugih međunarodnih dokumenata u vezi s tim, kao što su: preporuke UNESCO iz Pariza 1962. g. i UNESCO iz Najrobija 1976. g., povelja ICOMOS iz Venecije 1964. g., deklaracije članica Evropskog saveta u Splitu iz 1971. g. i Međunarodnog kongresa o evropskom graditeljskom nasleđu iz Amsterdama 1975. g., konvencija UNESCO iz Pariza 1972. g. itd. itd.

Na kraju, dok u Evropi obnavljaju istorijske parkove, a neke evropske vlade (Italija, Engleska itd.) osnivaju posebne agencije, pa i ministarstva za izučavanje, zaštitu i obnovu istorijskih parkova i ambijenata, **u Srbiji su istorijski parkovi potpuna nepoznanica.** Neki su već srušeni, neki se i danas ruše, neki su zapušteni i degradirani nekonzervatorskim metodama i nestručnim intervencijama, kao što je asfaltirnje parkovskih staza u Parku Manjež, Parku Tašmajdan, Dvorskoj bašti (danas Pionirskom parku) itd. itd. Gde nam je kraj, i dokle tako rušilački prema sopstvenoj kulturi i tradiciji i evropskim integracijama?